

CD KLASSIEK

**Herdersmis
Clemens non Papa**

Tien jaar is het Londense koor Stile Antico intussen aan de slag, met een zestal cd's als de welsprekende getuigen van zijn grote kwaliteiten. Het gemengde koor heeft een betrekkelijk kleine bezetting: telkens drie zangers of zangeressen per stem. De klank die uit die twaalf monden komt, is echter fantastisch. En ook ditmaal is dat het geval.

Wat zingen ze nu precies? De kern van het programma is de 'herdersmis' van Jacobus Clemens non Papa (1510-1555), componist uit het huidige België of Nederland. Stile Antico splitste de delen op en schoof daar een aantal kerstliederen en motetten van Duitse componisten tussen.

Clemens bouwde zijn mis op het stramien van een gelijknamig geestelijk lied en dus komt dat motet voorop te staan, zij het extra omkranst door twee liederen van Michaël Praetorius (1571-1621). Ook horen we Jacobus Gallus ofte Jacob Handl (1550-1591), een Sloveense cister-

ciënzermonnik en Hiëronymus Praetorius, een protestants componist en geen familie van Michaël.

Na het credo volgen dan twee geestelijke liederen. Het tweede is van de hand van Johann Eccard (1553-1611). Eccard was een leerling van Roland de Lassus en was in dienst van de vorst van Brandenburg-Anspach. Hans Leo Hassler (1564-1612), alweer een leerling van Lassus, componeerde *Hodie Christus natus est*. Clemens' herdersmis sluit dan als verwacht af met een aangrijpend *Agnus Dei*.

De keuze van het koor is perfect verdedigbaar. De diverse delen van Clemens' mis hadden ze echter ook kunnen brengen naast andere muziek van de hand van Clemens. Hij maakte met name prachtige zettingen op de aloude *Souterliedekens*. De componist maakte ook voortdurend gebruik van de imitatieve contrapunt, wat hem er toe bracht een melodie steeds opnieuw, maar altijd anders, te hernemen.

Toegegeven, deze 'oude stijl' bevorderde niet de verstaanbaarheid van de tekst, maar in zijn tijd wist iedereen wel wat een herdersmis inhield. En tenslotte is de onnavolgbare mystieke sfeer van de kersttijd, die Clemens zo prachtig weet op te roepen, misschien wel veel belangrijker dan het begrijpen van de Bijbeltekst. (JC)

A Wondrous Mystery. Renaissance Choral Music for Christmas, door Stile Antico, superaudio cd, harmonia mundi usa, HMU807575, 23,50 euro.

CD FOLK

**Slangenmuziek
Rosemary Standley**

Rosemary Standley is een Frans-Amerikaanse mezzosopraan die zich toelegt op barokliederen, maar evenzeer op folksongs. Samen met het gezelschap van Bruno Hellstrofer, een virtuoos op het barokinstrument theorbe, levert ze een knap album af met Engelse folksongs uit de achttiende eeuw. Standley, haar opmerkelijke stem en de muzikanten voeren de luisteraar muzikaal terug naar een wereld van lang geleden.

Voor diverse nummers werken ze samen met Michel Godard,

een Franse tubaspeler, die ook de serpent bespeelt. Dat S-vormige houten blaasinstrument dateert uit de baroktijd en werd in Frankrijk geboren. Het werd verdronken door de makkelijker te bespelen tuba.

Godard speelt bijvoorbeeld een solopartij op de song *Jack Hall* uit 1707. Die vertelt het verhaal van de jonge Jack, een schoorsteenveger die struikrover werd en in 1707 in Londen op de stedelijke executieplek Tyburn Hill werd opgeknoot. De tekst evocert de processie van de terdoodveroordeelde in een kar door de stad, begeleid door een enthousiaste menigte. Cynisch wordt er gezongen dat de beste van de vrienden moet vertrekken. „*They drove me up Tyburn Hill in a cart, in a cart, and 't was there I made my will, saying, the best of friends must part.*” (EDS)

Love I Obey, door Rosemary Standley (zang) & Hellstroffer's Band, Alpha 538, 23 euro.

BOEK ACTUALITEIT

**Kweekvijver
Walter Lotens**

In 1970 stichtten de jezuïet Hugo Ongena en Flor Fischer, priester van het bisdom Antwerpen, de volkshogeschool en vormingsorganisatie Elcker-Ik. Die zou de bakermat worden van zowat alle belangrijke burgerinitiatieven tussen 1970 en 1995: milieubeweging, acties tegen kernenergie, de antiraketten- en de anticaristische beweging. Vanuit het centrum werd er gepi-

onierd met kringwinkels en coöperaties en sociale economie.

„Werken in Elcker-Ik was een uitbreiding van een totaal engagement, waar leven, werken en (soms) wonen door elkaar liepen”, vertelt de toen daar geëngageerde latere voorman van de partij Agaley Jos Geysels. „Slecht betaald werk, maar met een grote arbeidsvreugde. Zonder functioneringsgesprekken, doorlichtingen en geformaliseerde evaluaties werd bijna alles in groep uitvoerig bediscussieerd en gecontroleerd.”

Walter Lotens vertelt het hele verhaal van Elcker-Ik, ook dat van de recente jaren. Na 2000 werd het vormingswerk immers volledig geherstructureerd. Na een periode van professionalisering besliste het centrum niet mee te gaan in de nieuwe structuren, maar zijn eigen weg te zoeken.

Walter Lotens graaft naar de achtergronden van alle initiatieven die werden verwezenlijkt.

Daaruit blijkt hoezeer het katholicisme een rol speelt in het hele verhaal. Niet enkel waren de twee initiatiefnemers priester en zou geen van beide ooit formeel breken met de Kerk, uitgetreden priesters en religieuzen vonden in Elcker-Ik een thuis en het pand werd de bakermat van Christenen voor het Socialisme. Die inspiratie is vandaag nog in het programma te vinden. Wat denkt u van de cursus *Islamitisch kerstverhaal?* (EDS)

Walter Lotens, *Elcker-Ik. 45 jaar sociale actie*, Pelckmans, Kapellen, 2015, 315 blz., 24,95 euro, ISBN 978 90 2898 363 2.

BOEK SPIRITUALITEIT

**Perceeltjes grond
Laura van abt Poimên**

De Laura van Abt Poimên is een beweging die op een hedendaagse manier probeert te leven in het spoor van de woestijnvaders en van Benedictus, de

stichter van het westerse monnikendom. Een groep 'laurieten' selecteerde 52 teksten om dieper te kunnen doordringen in de monastieke spiritualiteit. Het zijn niet zomaar teksten die her en der werden geplukt uit een of ander boek, maar teksten die ze grondig samen lazen, herlazen en op hen lieten inwerken.

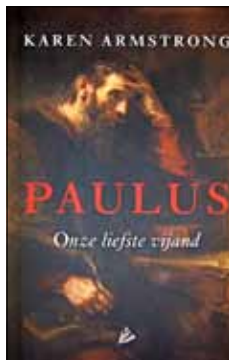
Dit boek is het resultaat van hun driejarige leestocht. Het betreft stuk voor stuk teksten die, hoewel sommige dateren van de derde eeuw, mensen van vandaag blijven aanspreken en inspireren. Zo krijgen we oude meesters voorgeschoteld zoals Efreem de Syriër en Bernardus van Clairvaux, naast hedendaagse monastieke auteurs zoals Minke de Vries, de in 2013 overleden priorin van de oecumenische gemeenschap van Grandchamp, Je-

roen Witkam, gewezen abt van de trappisten in Zundert, of Armand Veilleux, abt van de abdij van Scourmont in Chimay.

Elke tekst is als een perceel grond dat vraagt om een week lang 'bewerkt' te worden, wat zeggen wil dat de lezer zich in de tekst laat onderdompelen, ook al blijkt die vaak stug of zelfs ronduit irriterend. De bedoeling is aldus te groeien in godsverbondenheid. (EDS)

De monastieke tuin. 52 teksten voor u gelezen, Lannoo, Tielt, 2015, 270 blz., 19,99 euro, ISBN 978 94 0142 879 8.

BOEK BIJBEL

**Dertiende apostel
Karen Armstrong**

De Britse Karen Armstrong, geboren in 1944, wordt nog altijd bestempeld als ex-non, ook al verliet ze de zustercongregatie waar ze een basisopleiding volgde al in 1969. *Through the Narrow Gate* (Door de nauwe poort) was een afrekening met dat kloosterverleden. In de loop der jaren werd zij een van 's wereld meest gelezen religieuze geschiedschrijvers. Haar talrijke werken over christendom, islam en religie en geweld zijn bestsellers in de meest diverse talen. Haar benadering is stevast veeleer vrijzinnig en

gericht op deconstructie van mythen.

Een van haar eerste godsdienst-historische boeken uit 1983 behandelde de apostel Paulus. Armstrong noemde hem „de eerste christen” en ze las het ontstaan van het christendom vanuit Paulus' persoon en theologie. Het was Paulus die een kleine religieuze joodse sekte transformeerde tot de grootste godsdienst in de westerse beschaving. In dit vlot geschreven en geen tweehonderd bladzijden tellende *Paulus. Onze liefste vijand* knoopt ze opnieuw bij het thema aan. De Nederlandse vertaling verscheen haast gelijktijdig met het Engelse origineel.

Armstrong leest de brieven van Paulus op haar eigenzinnige wijze en verwerkt daarin de literatuur over Paulus en de wortel van het evangelie. De Amerikaanse Bijbelkenner John Dominic Crossan wordt aangehaald. Hij stelt dat Jezus wellicht in de allergrootste eenzaamheid stierf en dat de verhalen uit de evangeliën over de verrijzenis jonger zijn dan Paulus' brieven. Toch is het opmerkelijk dat de woorden die Paulus gebruikt om zijn visioen van Jezus te beschrijven volstrekt anders zijn dan die voor de

werkelijke ontmoetingen van de leerlingen met de Verrezenen.

Armstrong herzielt haar visie op Paulus, omdat ze er tegenwoordig van uitgaat dat het Bijbelboek Handelingen niet historisch betrouwbaar is. Ze herleest wel zijn zeven als authentiek beschouwde brieven. Haar besluit is dat Paulus ideeën in de schoenen kreeg geschoven die hij nooit verkondigde, zoals een vijandigheid jegens het lichamelijke (wat onjoods is) en het feit dat hij vrouwen zou uitsluiten (in tegenspraak met het leven van de gemeenten die hij stichtte). Volgens Armstrong kunnen we nog altijd wat leren van Paulus' mystieke hartstocht en zijn afkeer van angst voor het nieuwe. (EDS)

Karen Armstrong, *Paulus. Onze liefste vijand*, Hollands Diep, Amsterdam, 2015, 191 blz., 19,90 euro, ISBN 978 90 4882 599 29.